

จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

คำนำ

“๙๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” สำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสอันเป็นมงคลที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

หนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจ พระราชดำริ พระปรีชาสามารถและผลสำเร็จจากการพัฒนาในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ก่อให้เกิด คุณูปการต่อประชาชน ประเทศชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำเป็นหนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา มีทั้งสิ้น ๑๔ เล่ม ประกอบด้วย หลักการทรงงาน, รากฐานความมั่นคงของมนุษย์, น้ำคือชีวิต, ปราชญ์แห่งดิน, รักษาป่า : รักษาสิ่งแวดล้อม, วิถีแห่งดุลยภาพ, ทฤษฎีใหม่, ชะลอน้ำ : เพิ่มความชุ่มชื้น, กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต, ผลงานสีเขียว, จากน้ำเสียสู่น้ำใส, พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต, ผลสำเร็จสู่ประชาชน และพระเกียรติเกริกไกร

โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อให้การจัดโครงการเฉลิมพระเกียรติ **“๙๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”** เป็นไปอย่างสมพระเกียรติและสามารถเผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ประกอบกับเพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการสานต่อและถ่ายทอด แนวพระราชดำริได้อย่างชัดเจน เหมาะสม ผ่านการเรียนรู้จากหนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา ทั้ง ๑๔ เล่ม ที่มีลักษณะที่เรียบง่ายสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างหลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม องค์กร และประเทศชาติ ให้บังเกิดความสุขและความยั่งยืนตลอดไป

คณะทำงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ **“๙๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”**
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

พิพิธภัณฑธรรมชาติที่สิบวัด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เพื่อเป็นสถานที่ในการศึกษา ทดลอง ทดสอบ และแสวงหา แนวทางวิธีการพัฒนาด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในภูมิภาคต่างๆ ผลการศึกษาที่สำเร็จได้แสดงไว้ในลักษณะ “พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต” ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าไป ศึกษาหาความรู้และนำความรู้และวิธีการในการประกอบอาชีพ จากสภาพพื้นที่จริงกลับไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนเอง

เรื่องเล่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่ง มีลักษณะ “ปัญหาที่เฉพาะและแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชวินิจฉัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของแต่ละแห่งไว้อย่างชัดเจน จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ เกิดขึ้นเมื่อวันพุธที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านเขาหินซ้อน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอนมสาร จันทบุรี ณ ที่นั้น นายอ้วน ชัยเทศ ราษฎรบ้านเขาหินซ้อน และคณะได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินจำนวน ๒๖๔ ไร่ เพื่อสร้างพระตำหนัก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งกับผู้ถวายที่ดินว่า

“...ก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั่นนะ ถ้าหากไม่สร้างตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกว่ายินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นั้น...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งหวังให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ “เป็นต้นแบบของความสำเร็จ” ให้แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจทั่วไปได้มีความรู้และช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนี้

๑. เป็นสถานที่ทำการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำหน้าที่เสมือน

“ต้นแบบ” ของความสำเร็จที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของ
ผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

**๒. แลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ
และประชาชน** การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่างๆ ที่ได้รับ
ผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะเป็นแหล่งผสมผสาน
ทางวิชาการและการปฏิบัติเพื่อนำความรู้สู่ราษฎร รวมทั้งเป็น
แหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเป็นแหล่ง
แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหา
ระหว่าง ๓ กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนา
ส่งเสริม และราษฎร

๓. การพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองและตัวอย่างของการพัฒนาในพื้นที่ลักษณะหนึ่งๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยพยายามใช้ความรู้ให้มากที่สุด สาขาที่สุด แต่ละสาขาจะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่นๆ เป็นการผสมผสานกันทั้งด้านความรู้ การดำเนินงาน และการบริหารอย่างเป็นระบบ

๔. เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)

เป็นศูนย์รวมของการศึกษา ทดลอง และสาธิตที่ได้รับผลสำเร็จทั้งด้านการเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาด้านสังคม ศิลปชีพ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาดูงานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อันนำไปสู่ประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์สูงสุด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอยู่ ๖ แห่ง ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน โดยทำการศึกษาวิจัย และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนั้นให้มีสภาพสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ เมื่อผลการศึกษาวิจัยได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบๆ ศูนย์ฯ ที่เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์” เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย

อันดับแรกโดยการส่งเสริมในทุกๆ ด้าน อาทิ การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม จัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้านหรือเกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เองก็ได้ เมื่อส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ จนได้รับผลขั้นหนึ่งแล้วก็จะขยายผลไปยังเกษตรกรในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานได้รับประสิทธิภาพแล้วไปสู่พื้นที่แห่งอื่นในลักษณะของ “ศูนย์สาขา” เพื่อทำการศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่องในพื้นที่นั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งศูนย์สาขา เช่นเดียวกับ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และนำผลการศึกษาไปส่งเสริมให้เกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ได้ผลดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการร่วมมือกับจังหวัดและองค์กรท้องถิ่นในเขตนั้นๆ ด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

“ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว...ก็พัฒนาได้”

ต้นเหตุของปัญหา : มีการตัดป่าแล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืด และกลายเป็นดินทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัด ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ

๑. **ฟื้นฟูป่าไม้** : ปลุกป่าเสริมเพิ่มในพื้นที่ศูนย์พร้อมกับปลูกจิตสำนึกในใจชาวบ้านและเยาวชนในหมู่บ้านรอบศูนย์จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมให้ชาวบ้าน เยาวชน รับรู้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ และร่วมกันปลูกป่าอย่างต่อเนื่อง

๒. **พัฒนาแหล่งน้ำ** : บริหารจัดการระบบส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ๙ แห่ง ให้ได้ใช้อย่างทั่วถึงทั้งในกิจกรรมของศูนย์และชาวบ้านหมู่บ้านรอบศูนย์ควบคู่กับพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติสระน้ำในไร่นา เพื่อให้การส่งน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. **บำรุงผืนดิน** : สาธิตและส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ปรับปรุงบำรุงดินให้ที่ทำการเพื่อลดรายจ่ายในการใช้สารเคมี เผยแพร่สนับสนุนให้ปลูกหญ้าแฝก

ตามริมขอบสระน้ำและบริเวณที่มีความลาดเทเพื่อช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน โดยแนะนำให้ดำเนินการร่วมกับเทคนิควิธีการง่ายๆ อาทิ ปลุกพืชคลุมดิน ปลุกพืชแซม ปลุกพืชหมุนเวียน และการใช้สมุนไพร เช่น สะเดา กำจัดศัตรูพืช

๔. สร้างอาชีพ...เสริมทางเลือก : ศึกษา ทดลอง พัฒนาหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น แล้วเผยแพร่แนะนำให้เกษตรกรไปปลูกและเลี้ยงไว้เพื่อทั้งกิน แปรรูป และขาย อันเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จุนเจือครอบครัว เป็นการสร้างทางเลือกที่หลากหลายให้เกษตรกรที่นิยมปลูกแต่มันสำปะหลัง ยุคาลิปตัสเพียงชนิดเดียวมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๐

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

๑. ทรพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และพืชพรรณธรรมชาติ ได้รับการฟื้นฟู จากการสำรวจพื้นที่เกษตรกรรมเปรียบเทียบกับภาพถ่ายดาวเทียม เมื่อพฤศจิกายน ๒๕๔๘ พบว่า พื้นที่ภายในศูนย์จำนวน ๑,๘๘๕ ไร่ ได้รับการพัฒนาจนมีสัดส่วนพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมที่แทบจะเป็นทะเลทราย

๒. เกษตรกรเปลี่ยนมาปลูกพืชหลากหลายขึ้น โดยทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน กล่าวคือ ปลูกทั้งข้าว พืชผัก ผลไม้ ร่วมกับเลี้ยงปลาหรือเลี้ยงกบในสระน้ำประจำไร่นา เลี้ยงเป็ด ไก่ ในที่ทำกินของตนเอง แทนการปลูกมันสำปะหลังหรือข้าวเพียงชนิดเดียว

๓. เกษตรกรเห็นประโยชน์ ข้อดีของการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพราะช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ ผลผลิตดี มีคุณภาพ และไม่มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งศูนย์ได้ส่งเสริมอบรมวิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพแก่เกษตรกรมาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๔. เป็นแหล่งปลูก รวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร ๘๗๐ กว่าชนิด พบว่าเป็นพืชสมุนไพรเดิมของไทย ๖๖๕ ชนิด และพืชสมุนไพรต่างประเทศ ๒๐๕ ชนิด โดยสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ ๑๕ รายการ เช่น แชมพูและครีมนวดดอกอัญชัน สบู่เหลวขมิ้นชัน สบู่ก้อนว่านสาวหลง ยาหม่องเสลดพังพอน และยากันยุงตะไคร้หอม ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ซื้อทั่วไปอย่างมาก และจะทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

“...ที่เขาหินซ้อนหลายฝ่ายช่วยกัน ใช้เวลา ๑๕ ปี ที่นี้จึงเป็นแม่แบบช่วยชาวบ้านได้ ที่อื่นเลยทำง่ายขึ้น ต้องอดทนแล้วเป็นใจ ก็ได้ประโยชน์ ชาวบ้านมีความสุข เราก็อ่อนที่นี้ เมื่อก่อนปลูกมันสำปะหลังยังไม่ขึ้นเลย เดี่ยวนี้ดีขึ้น แต่ก็เย็นสบายดี เปลี่ยนแปลงไปมาก...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๐

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
“ต้นทางคือป่าไม้ ปลายทางคือประมง
ระหว่างทางคือเกษตรกรรม”

ต้นเหตุของปัญหา : มีการตัดป่า ในฤดูฝนจะมีการชะล้าง
เนื่องจากน้ำเซาะจนเหลือแต่หิน กรวด

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ

๑. การพัฒนาลำน้ำและแหล่งน้ำ

- **บริหารแหล่งน้ำและทรัพยากรประมง** : ทำการบริหารจัดการแหล่งน้ำที่เป็นธารน้ำธรรมชาติ ธารน้ำและฝายทดน้ำที่สร้างขึ้น รวมทั้งอ่างเก็บน้ำ ๗ อ่าง ที่ตั้งอยู่ลดหลั่นกันไปตามระดับความสูงและความลาดชันของพื้นที่ รวมถึงศึกษาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำที่หลากหลาย

- **ระบบก้างปลา** : คูน้ำที่ขุดต่อเชื่อมมาจากลำห้วยธรรมชาติในลักษณะแผ่กระจายเป็นก้างปลา สามารถช่วยกระจายความชุ่มชื้นสู่ผืนดินได้กว้างขวางขึ้น ส่งผลดีต่อการปลูกป่าเสริมอีกทางหนึ่ง

- **เชื่อมโยงลุ่มน้ำ** : เป็นรูปแบบของการเพิ่มปริมาณน้ำในลุ่มน้ำที่ขาดแคลน ซึ่งสามารถบรรเทาและแบ่งเบาอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นในลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำมากเกินไป ส่วนลุ่มน้ำที่รับน้ำก็ได้รับประโยชน์เช่นกัน คือ เพิ่มความชุ่มชื้นให้ผืนป่า

๒. การพัฒนาป่าไม้

- **พัฒนาป่า ๔ ระบบ** : ด้วย ๑) ระบบธรรมชาติ ๒) ระบบฝายชะลอความชุ่มชื้น ๓) ระบบชลประทาน ๔) ระบบฝายชะลอความชุ่มชื้นควบคู่กับอ่างเก็บน้ำ

- **ฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam)** : ช่วยชะลอการไหลของน้ำและเก็บกักน้ำ รวมถึงตะกอนดิน เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของพื้นที่ลุ่มน้ำไว้ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นฝายกันตามลำห้วยต่างๆ เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น คือ ไม้ไผ่และก้อนหิน

- **แนวป้องกันไฟป่าเปียก**

(Wet Fire Break) : เป็นมรรคผลจากการทำงานของระบบกักปลาที่กระจายความชื้นเข้าสู่ผืนป่า จนสามารถทำหน้าที่เป็นแนวป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. การพัฒนาอาชีพเกษตรและอุตสาหกรรม

- **เลี้ยงสัตว์สร้างทางเลือกให้**

ชีวิต : โคนม โคพื้นเมือง กบนา กบบูลฟร็อก (Bullfrog) สุกรขุน หมูป่า และปลา

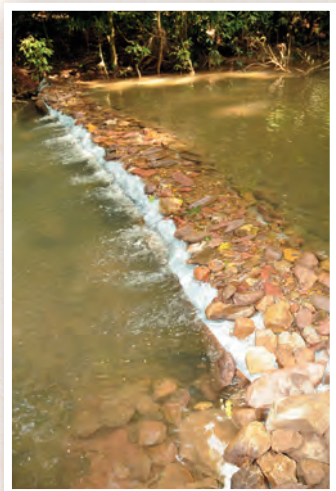
- **ระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม**

กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ : ได้แก่

ส้มโอพันธุ์ขาวทองดี ลำไยพันธุ์อีดอ เห็ดนางรม เห็ดขอนขาว

- **การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร** : ส่งเสริม

การรวมกลุ่มของราษฎร เพื่อแปรรูปผลผลิตทางเกษตร ช่วยเพิ่มมูลค่าของผลผลิต อาทิ กระเทียมโทนดอง และชาผงสมุนไพร

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

๑. ป่าเปลี่ยนไป จากป่าเต็งรังเสื่อมโทรมเป็นป่าเบญจพรรณ มีชนิดพรรณไม้เพิ่มขึ้น รวม ๓๒ ชนิด (ปี ๒๕๒๖ - ๒๕๕๓) และมีความหนาแน่นของต้นไม้ ๓๙๕ ต้นต่อไร่

๒. สัตว์ป่าคืนถิ่น เช่น นกยูงไทย กระต่ายป่า ไก่ป่า

๓. ไม่มีไฟไหม้ป่าในพื้นที่ศูนย์ฯ มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๘

๔. มีความหลากหลายของพืชพรรณอาหารธรรมชาติ ที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์เพื่อการพึ่งพาและเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน ชุมชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

๕. มีการผันน้ำจากลุ่มน้ำอื่นใกล้เคียง (ห้วยแม่ลาย) มายังพื้นที่ของศูนย์ฯ ในปริมาณลดลงทุกปีๆ นับตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังพบว่า ร่องน้ำธรรมชาติที่เคยแห้งแล้งในฤดูแล้ง ปัจจุบันมีน้ำไหลในลำห้วยยาวนานขึ้น เฉลี่ยจาก ๕ เดือน เป็น ๘ เดือน

๖. ขยายผลสำเร็จสู่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ ตั้งแต่ ปี ๒๕๓๑ ส่งผลให้ราษฎรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ๑๘ หมู่บ้าน มีรายได้เพิ่มขึ้นจาก ๓๑,๗๐๐ - ๔๒,๘๐๐ บาทต่อคนต่อปี เป็น ๖๑,๙๐๐ - ๖๕,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
“ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว
พัฒนาได้ยั่งยืน”

ต้นเหตุของปัญหา : เป็นสภาพ “พรุ”
เก่า. ดินประกอบด้วยพีชที่ทับถมลงมาเป็น
เวลานาน และผสมกับน้ำทะเล. มีผลให้ดินที่
มีแร่กำมะถันเมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็น
ออกไซด์. และเมื่อผสมกับน้ำก็กลายเป็นกรด
กำมะถัน (sulfuric acid)

การดำเนินงานในกิจกรรมสำคัญ

๑. แกล้งดิน : “ดินทำงานแล้วดิน
จะหายโกรธ”

ด้วยการทำให้ดินเปรี้ยวจัด แล้วใช้น้ำ
ชะล้างความเป็นกรดหรือใช้หินปูนฝุ่น หรือใช้
หินปูนฝุ่นกับน้ำปรับสภาพดิน

๒. น้ำมันปาล์มพิกุลทอง : รูปแบบ
การจัดหาพลังงานทดแทนสู่ภูมิคุ้มกันด้าน
พลังงาน

“ให้ทดลองการใช้น้ำมัน
ปาล์มกับเครื่องยนต์ดีเซลที่
สหกรณ์อ่าวลึก จังหวัดกระบี่
และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๓. พัฒนาอาชีพที่สำคัญ

- การเลี้ยงปลาในบ่อดินเปรี้ยว
- การเพาะเห็ดฟางกองเตี้ยในสวนยาง
- พันธุ์ข้าวทนเปรี้ยว : คัดเลือกจาก ๑,๐๐๐
เหลือ ๑๐ สายพันธุ์
- การขุดยกร่องเพื่อปลูกพืชไร่พืชผักไม้ผลใน
พื้นที่ดินเปรี้ยว
 - โดยเปิดหน้าดินออกก่อนหรือนำหน้าดินเดิม
มาเสริม
 - รักษาระดับน้ำในท้องร่องให้อยู่เหนือชั้นดินที่มี
สารไฟไรต์

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

๑. ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณเพิ่มขึ้น เช่น ข้าวที่บ้านโคกอิฐ - โคกโน พื้นที่ ๗๓๗ ไร่ เดิมนั้นไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ เมื่อใช้วิธีการไถดิน ปลูกข้าวครั้งแรกได้ผลผลิตจำนวน ๓๒ ถังต่อไร่ และปัจจุบันได้ผลผลิตจำนวน ๔๑ - ๕๐ ถังต่อไร่ นำไปสู่ความพอกินและเหลือขาย

๒. เลี้ยงเปิดเทศขุนเพิ่มรายได้ แนะนำให้เกษตรกรผสมอาหารใช้เอง ช่วยแก้ปัญหาอาหารราคาแพงและได้เปิดที่มีขนาดน้ำหนัก ๓.๐ - ๓.๕ กิโลกรัม ตรงตามความต้องการของตลาด

๓. ปรับปรุงพันธุ์สัตว์พื้นเมืองในหมู่บ้านรอบศูนย์และศูนย์สาขา โดยใช้พ่อ - แม่พันธุ์ดี หรือผสมเทียม

๔. ส่งเสริมการปลูกพืชผักให้แก่เกษตรกร โดยเลือกพืชชนิดที่เหมาะสมต่อสภาพดินเปรี้ยวจัด ได้แก่ พริกหยวก บวบเหลี่ยม มะระจีน ข้าวโพดฝักอ่อน ส้ม มะพร้าว มะม่วง ละมุด ทุเรียน เป็นต้น

๕. การนำไบโอดีเซลไปใช้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านของจังหวัดนราธิวาส นำน้ำมันไบโอดีเซลซึ่งผลิตโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ มาทดลองใช้กับเรือประมงพื้นบ้านหาดนราทัศน์

กลุ่มชาวประมงได้นำน้ำมันไบโอดีเซลไปทดลองใช้กับเรือประมงขนาดเล็ก ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๔๙ มี ๒ กลุ่ม

๑. กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านปูลากาปะะ
๒. กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านชุมชนท่าเรือ ๒๐๐๐

ผลการทดลองใช้ สตาร์ทเครื่องติดง่าย คิว้นจากท่อไอเสีย มีปริมาณน้อย กลิ่นไม่เหม็น เครื่องยนต์แรงขึ้น การเดินเครื่องเรียบ (แล่นเรือออกจากฝั่ง ระยะห่าง ๙ - ๑๔ ไมล์ทะเล ใช้น้ำมันประมาณ ๑๕ - ๒๐ ลิตรต่อวันต่อลำ) จากการใช้น้ำมันไบโอดีเซลทดแทน น้ำมันดีเซล ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า

นอกจากนี้ผู้ใช้รถยนต์ทั่วไป ทั้งรถปิกอัพ รถตู้ ยังได้มาใช้ บริการน้ำมันไบโอดีเซลเป็นระยะๆ และสำหรับในศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิกุลทองฯ ได้นำมาใช้กับรถแทรกเตอร์ลากพ่วง ๒ คัน และเครื่องสูบน้ำ ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ผลิต น้ำมันไบโอดีเซลได้ครั้งละ ๓๕๐ ลิตร (ใช้เวลา ๗ วัน) จำหน่าย ราคาลิตรละ ๒๑ บาท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
“การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากร
ชายฝั่งทะเลจากยอดเขาสู่ทะเล”

ต้นเหตุของปัญหา : ดินเค็ม
เพราะน้ำทะเลขึ้นถึง

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ

๑. อนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตาม
แนวภูเขา จำนวนพื้นที่ ๑๑,๓๗๐ ไร่
และจัดสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
ป่าบกจำนวน ๒ เส้นทาง เพื่อเผยแพร่
ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนส่งเสริม
และอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำด้วย
หญ้าแฝก

๒. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร ในพื้นที่ รอยต่อป่าชายเลนและเชิงเขา

- ส่งเสริมและพัฒนาไม้ผล เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ในรูปแบบเกษตรผสมผสานและเกษตรอินทรีย์ โดยผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพใช้ในกิจกรรมการเกษตร เพื่อลด ละ เลิก การใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ประมาณ ๑๑ - ๖๘ เปอร์เซ็นต์
- ส่งเสริมการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดโคนญี่ปุ่น เป็นต้น เกษตรกรมีรายได้จากการเพาะเห็ด ๒๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือนต่อปี

- ส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร ตั้งแต่ขั้นตอนการปลูกจนกระทั่งผลิตเป็นข้าวกล้องหอมมะลิ เกษตรกรสามารถผลิตข้าวพันธุ์ดีได้ ๕๕๐ - ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อรุ่น

- ส่งเสริมการเลี้ยงแพะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการขายลูกแพะ แพะเนื้อ และเป็นตัวอย่างให้แก่เกษตรกรที่สนใจจะเลี้ยงแพะ

๓. อหุรักษ์ป่าชายเลนที่สมบูรณ์รอบอ่าวคู้กระเบน ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนรอบอ่าวคู้กระเบนจำนวน ๑,๓๐๐ ไร่ โดยการมีส่วนร่วมของราษฎรซึ่งผืนป่าชายเลนแห่งนี้เป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดในจังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแหล่งศึกษาด้านนิเวศป่าชายเลนแก่ผู้สนใจและใช้ป่าชายเลนเป็นตัวดูดซับธาตุอาหารที่เกิดจากกิจกรรมการเลี้ยงกุ้ง

ทะเลรอบอ่าวคุ้งกระเบน ซึ่งเป็นกระบวนการบำบัดน้ำทางชีวภาพ เพื่อให้การเลี้ยงกุ้งทะเลในโครงการฯ ยังยืนตลอดไป

๔. ส่งเสริมและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

จัดสรรพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมรอบอ่าวคุ้งกระเบน ๗๒๘ ไร่ เพื่อพัฒนาการเลี้ยงกุ้งทะเล แก่สมาชิก ๑๑๓ ครอบครัว และฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม ๓๑๒ ไร่ พร้อมทั้งดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงกุ้งทะเลรอบอ่าวคุ้งกระเบน ด้วยระบบชลประทานน้ำเค็ม สมาชิกสามารถผลิตกุ้งทะเลได้เฉลี่ย ๙๑๗.๑๓ เมตริกตันต่อปี มูลค่าประมาณ ๑๐๑.๔๘ ล้านบาทต่อปี มีรายได้และรายจ่ายเฉลี่ย ๒๗๙,๑๙๑ บาท และ ๑๐๔,๗๐๑ บาท ต่อครัวเรือนต่อปี นอกจากนี้ยังส่งเสริมสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์น้ำ ให้ได้มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (CoC/GAP) เพื่อพัฒนาสู่ “ครัวไทย ครัวโลก”

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

๑. ราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเพิ่มขึ้น ช่วยให้มีความเป็นอยู่ที่พอเพียงตามอัตภาพ

๒. ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณอ่าวคุ้งกระเบนคงสภาพความสมบูรณ์ เกื้อกูลต่อการพัฒนาอาชีพของราษฎร

๓. เป็นสถานที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวรวมถึงประชาชนทั่วไป และสามารถสร้างกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพัฒนาได้ในระยะยาว

“...มีประโยชน์มาก เมื่อเริ่มมีศูนย์ฯ อะไร ๆ ก็ดีขึ้น ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น ส่วนพันธุ์สัตว์น้ำ มีปูไข่นอกกระดองทางศูนย์ฯ จะเอากระชังลอยน้ำไว้ถ้าสมาชิกได้ปูนอกกระดองก็นำไปคืนให้ศูนย์ฯ จะได้ขยายพันธุ์ออกมาอีก โดยเชื้อไข่ออกมา จะได้เป็นตัวให้เราจับต่อไป...”

นายกิมเหล็ง คุณคณะ
ประธานกลุ่มเครื่องมือประมงพื้นบ้านอ่าวคุ้งกระเบน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
“ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต”

ต้นเหตุของปัญหา : เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้สำหรับเป็นฟืน และสำหรับเผาถ่าน. ต่อจากนั้น มีการปลูกพืชไร่และสับประรดจนดินจืด กลายเป็นทราย. ถูกลมและน้ำชะล้างไปหมดจนเหลือแต่ดินดาน ซึ่งเป็นดินที่แข็งตัวเมื่อถูกอากาศ. ดินนี้ก็ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ

๑. พื้นดิน

มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน โดยวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทดลองปลูกหญ้าแฝกรูปแบบต่างๆ การสาธิตการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก เป็นต้น รวมทั้งเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก ต้นไม้ การเพิ่มขึ้นของหน้าดิน ความสมบูรณ์และความชุ่มชื้นของดิน

๒. คั้นป่า

ทำการปลูกฟื้นฟูและบำรุงรักษาป่าไม้ ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำรูปแบบต่างๆ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน สร้างฝายชะลอน้ำในร่องเขา (Check Dam) เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งจัดทำคันดินเบนน้ำ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในดินมากยิ่งขึ้น พัฒนาแหล่งน้ำโดยสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด เขากะบุก

และห้วยทราย และระบบส่งน้ำช่วยสร้างความชุ่มชื้นพร้อมกับพื้นที่ป่าไม้แบบภูเขาป่าบริเวณเขาเสวยกะปิและเขากระปุก โดยการสูบน้ำใช้พลังแสงอาทิตย์ขึ้นไปเก็บไว้บนยอดเขาแล้วค่อยๆ ปล่อยน้ำลงมาสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ป่าไม้ รวมทั้งขุดลอกลำห้วยต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ นอกจากนี้ยังดำเนินการพัฒนาป่าไม้ได้แก่ ศึกษาทดลองปลูกพันธุ์ไม้ดั้งเดิมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เช่น เนื้อทราย ละอง ละมั่ง เก้ง นกยูง ไก่ฟ้าชนิดต่างๆ ซึ่งสัตว์ป่าสามารถขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น

๓. พัฒนาคุณภาพชีวิต

ขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยนำผลการศึกษาทดลองที่ประสบผลสำเร็จถ่ายทอดออกไปสู่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ จำนวน ๒๒ หมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีรูปแบบการดำเนินชีวิตในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ได้แก่ การ

ส่งเสริมการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ส่งเสริมการเลี้ยงปลาชนิดต่างๆ ส่งเสริมการเลี้ยงกบ การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น โคเนื้อ ซึ่งสามารถมีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์เลี้ยงโคเนื้อที่เข้มแข็งมีตลาดที่แน่นอน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ แพะ แกะ สุกร ไก่พื้นบ้าน ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ด และกระต่าย ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยอินทรีย์วัตถุ การทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง ฮอร์โมนพืช ด้านการเกษตรผสมผสาน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การขยายพันธุ์และใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ส่งเสริมพันธุ์ไม้ผลพันธุ์ดีแก่เกษตรกร และส่งเสริมอาชีพเจียรไนพลอย

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

ผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประสบผลสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ที่มีปัญหาในลักษณะใกล้เคียงกัน จากผืนดินที่เคยแห้งแล้งจากการถูกทำลายเมื่อ ๕๐ ปีที่ผ่านมาได้พลิกฟื้นกลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์เช่นเดิมอีกครั้ง ทั้งป่าเขา ต้นน้ำ ลำธาร สัตว์ป่า โดยเฉพาะเนื้อทราย แม้แต่ราษฎรที่ได้อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ ก็ได้รับการพัฒนาจนสามารถพึ่งตนเองได้ และมีความอยู่ดีมีสุขในวิถีชีวิตตามอัตภาพของตนเอง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

“สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตแบบพอเพียง”

ต้นเหตุของปัญหา : เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้สำหรับเป็นฟืนและใช้พื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรม ป่าไม้ที่อยู่เหนือพื้นที่ถูกทำลายไปมากจึงไม่มีน้ำในหน้าแล้ง น้ำไหลแรงในหน้าฝน ทำให้มีการชะล้าง (erosion). ดินผิว (topsoil) บางลง และเกลือที่อยู่ข้างใต้จะจับเป็นหย่อมๆ

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ

๑. การพัฒนาป่าไม้ในเขตปริณทลของศูนย์ฯ ด้วยระบบชลประทาน สร้างฝายต้นน้ำลำธาร และฝายชลประทานในลำนํ้าธรรมชาติ เพื่อชะลอความชุ่มชื้นและกักน้ำให้แก่ดินและสภาพแวดล้อม

๒. การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำพื้นที่ส่งน้ำ ๒๐,๓๐๐ ไร่ และขุดสระเก็บน้ำทฤษฎีใหม่ให้ราษฎร ๓๙๖ ราย

๓. การเป็นศูนย์ศึกษาทดลองควบคู่กับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเกษตรด้านต่าง ๆ

ข้าว ศึกษาได้ข้าวเมล็ดโตน้ำหนักมากเหมาะสมกับดินภาคอีสานตอนบน ได้แก่ ข้าวไร่ชีวแม่จัน ข้าวเหนียว กข ๖ ข้าวเหนียวสกลนคร และข้าวดอกมะลิ ๑๐๕

พืชไร่ ศึกษาหาวิธีการเพิ่มผลผลิตพืชให้สูงขึ้น โดยเน้นการใช้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน การปลูกพืชหมุนเวียน ลดการใช้สารเคมีสามารถเพิ่มผลผลิตได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

พืชสวน ศึกษาได้พันธุ์ไม้ผลพันธุ์ดี คือ ลิ้นจี่ พันธุ์นพ ๑ ลำไยพันธุ์อีดอ มะม่วงแก้วศรีสะเกษ ๐๐๗ ขนุนพันธุ์ดี มะขามเปรี้ยว ๐๑๙

หม่อนไหม ศึกษาได้หม่อนพันธุ์ดี คือ พันธุ์บุรีรัมย์ ๖๐ และพันธุ์นครราชสีมา ๖๐ ไหมพันธุ์ดี คือ “ไหมพันธุ์ไทยลูกผสมสกลนคร”

ระบบเกษตรผสมผสาน ศึกษาและส่งเสริมรูปแบบเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปศุสัตว์ พันธุ์สัตว์ที่จะเลี้ยงในสภาพแห้งแล้ง ได้แก่ ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ และสุกรพันธุ์หมยขาน ปัจจุบันสามารถขยายพันธุ์โคพันธุ์ท่าจิมะ ได้น้ำโคขุนคุณภาพที่มีเนื้อและไขมันใกล้เคียงกับเนื้อโคจากญี่ปุ่น และพัฒนาสายพันธุ์สุกรภูพาน ไก่ดำภูพาน และไก่เนื้อภูพาน ที่ให้เนื้อดีมีคุณภาพและน้ำหนักมาก

แปรรูปผลผลิตการเกษตร ผลิตรุ่นเส้นจากถั่วเขียว ๑๐๐ เปอร์เซนต์ โดยใช้ถั่วเขียว ๑,๑๓๕ กิโลกรัม ได้รุ่นเส้น ๒๐๗ กิโลกรัม ผลตบอ้อย ๒๕๙ กิโลกรัม จากน้ำอ้อย ๑,๓๘๓ ลิตร ผลิตน้ำตาลแดง ๗๒ กิโลกรัม จากน้ำอ้อย ๖๓๒ ลิตร

ผลสำเร็จจากการพัฒนา

จากการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ที่ที่เร่งด่วนควบคู่กับศึกษา ทดลองค้นหาเทคโนโลยีวิทยาการที่เหมาะสม และการนำตัวอย่าง ผลสำเร็จที่ดีไปส่งเสริมเผยแพร่ให้เกษตรกรทั่วภาคอีสาน ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ส่วนย่อยแห่งนี้หลายประการ คือ

- จากป่า ๑๑,๐๐๐ ไร่ ที่เคยแห้งกลับชุ่มชื้นเป็นแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย
- จากพื้นที่แล้งน้ำ ๒,๓๐๐ ไร่ กลับมีน้ำที่เพียงพอ ตลอดปี
- จากผืนดินที่เป็นทรายเปลี่ยนกลายเป็นดินที่อุดม สมบูรณ์
- จากไม่มีเทคโนโลยีกลับเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการที่ สอดคล้องกับภูมิสังคมของท้องถิ่น
- ชีวิตชาวอีสานบนที่ราบสูงที่เคยทำการเกษตรไม่ได้ กลับสามารถประกอบอาชีพที่มีการบริหารจัดการดินและน้ำได้

อย่างยั่งยืน คือ มีสระเก็บกักน้ำตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในแปลงไร่นาที่พอใช้ในยามขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ปลูกข้าวเหนียว กข ๖ ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ ปลูกไม้ผลกินได้ เช่น ลิ้นจี่ นพ ๑ ลำไยอีตอ ผักพื้นบ้าน มีความรู้ในการเพาะเห็ดขอนขาว นางฟ้า นางพล รู้จักการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ดำ สุกรหมอยชาน สุกรภูพาน ผสมผสานกับการเลี้ยงปลานิล ปลานวลจันทร์ หรือวิธีการเลี้ยงปลาในกระชัง ทำให้อาหารมีอาหารบริโภคที่เพียงพอ มีรายได้ และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

หนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา เป็นหนังสือชุดจำนวน ๑๔ เล่ม ประกอบด้วย

๑. หลักการทรงงาน	๘. ชะลอน้ำ : เพิ่มความชุ่มชื้น
๒. รากฐานความมั่นคงของมนุษย์	๙. กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต
๓. น้ำคือชีวิต	๑๐. พลังงานสีเขียว
๔. ปราชญ์แห่งดิน	๑๑. จากน้ำเสียสู่น้ำใส
๕. รักษาป่า : รักษาสิ่งแวดล้อม	๑๒. พืชบกพร่องธรรมชาติที่มีชีวิต
๖. วิถีแห่งดุลยภาพ	๑๓. ผลสำเร็จสู่ประชาชน
๗. ทฤษฎีใหม่	๑๔. พระเกียรติเกริกไกร

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

เลขที่ ๒๐๑๒ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖

ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๗-๘๕๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๗-๘๕๖๒ www.rdpb.go.th

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ	เลขาธิการ กปร.
๒. นายโกวิทย์ เฟ่งวานิชย์	รองเลขาธิการ
๓. หม่อมหลวงจรัสพันธุ์ ทวีวงศ์	รองเลขาธิการ

คณะทำงาน

๑. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	รองเลขาธิการ ประธานคณะทำงาน
๒. นายปวีตร นวะมะรัตน์	ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคเหนือ
๓. นางสุพร ตรินรินทร์	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน
๔. นางศศิพร ปาณิกบุตร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
๕. นายสุภราชต์ อินทราชู	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
๖. นางกัญชัชญา ทองคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๗. นายอิทธิพล วรนุช	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๘. นางสาวณัฐฤติ แสนทวีสุข	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
๙. นางสาวปญฺชวรี สัม ราศรี	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

ภาพประกอบ

ฝ่ายโสตทัศนศึกษา สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงาน กปร.

พิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ปีที่พิมพ์

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ISBN 978-974-7569-14-8

สำนักงานประมาณ

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
Office of the Royal Development Projects Board (Rdpb)

เลขที่ ๒๐๑๒ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๗-๘๕๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๗-๘๕๐๒

www.rdpb.go.th

ISBN 978-974-7569-14-8